

PROVET I ORTODOX RELIGION 27.9.2013 BESKRIVNING AV GODA SVAR

De beskrivningar av svarens innehåll som ges här är inte bindande för studentexamensnämndens bedömning. Censorerna beslutar om de kriterier som används i den slutgiltiga bedömningen.

Provet i ortodox religion är till sin art ett mognadsprov med syfte att mäta hur bra examinandena behärskar religionsämnets centrala innehåll och hur målen för ämnet uppfyllts. Väsentligt är att känna till den egna religionen, dvs. den ortodoxa kristna traditionen, samt dess förhållande till övriga kristna traditioner och övriga religioner och åskådningar även ur det finländska samhällets synvinkel. Väsentligt är också att förstå religionen som en av de underströmmar som påverkar den mänskliga kulturen. Provets syfte är att mäta examinandens religiösa och åskådningsmässiga allmänbildning mot bakgrund av de mål och innehåll som gymnasieämnet ortodox religion omfattar.

Uppgift 1

I svaret behandlas bergspredikan som Jesu mest kända tal, som bland annat innehåller de centrala tankarna i Jesu undervisning om mänsklig samlevnad och om relationerna till medmänniskorna. Bergspredikan förmedlar det väsentligaste i Jesu religiösa och etiska undervisning. Ett gott svar innehåller exempel på det rika innehållet i bergspredikan: Jesus och lagen, bönen Fader vår (Vår fader), saligprisningarna. Det är till fördel om examinandena nämner saligprisningarnas betydelse i förkunnelsen av Guds rike samt bruket av dem som tredje antifon i liturgin. Också bruket av bönen Fader vår (Vår fader) i olika sammanhang kan behandlas i svaret.

Uppgift 2

I svaret behandlas den gradvisa förändringen i kyrkans och kristendomens ställning under 300-talet, kejsar Konstantins religionspolitiska linje och Milanoediktets och religionsfrihetens betydelse. Kristendomen utvecklades och blev år 380 statsreligion i romarriket. Som följd av detta började Europa bli en kristen världsdelen. I svaret klargörs det politiska motivet för utvecklingen: säkerställandet av rikets enhet. Konstantinopel blev huvudstad. Kyrkan kom att ha en stor inverkan på samhället. Det byggdes allt fler kyrkobyggnader, och klosterväsendet och den kristna kulturen utvecklades. Detta hade en stor inverkan på lagstiftning och levnadssätt. Examinanden kan också ta upp samarbetet mellan kyrka och kejsare och betydelsen av detta samarbete.

Uppgift 3

I svaret behandlas alliansen mellan ortodoxi och ryskhet, panslavismen och enhetspolitiken i riket som bakgrundsfaktorer. Också den andra förtrycksperioden, Karelska brödrskapet och de väsentliga dragen i biskoparna Antonijs, Nikolajs, Sergejs och Kiprians linje beaktas. I ett gott svar behandlas också finskhetsrörelsens betydelse och den lutherska kyrkans verksamhet i Karelen. Också utvecklandet av ett finskt ortodoxt gudstjänstliv, inledandet av det finska upplysningsarbetet och upplysta finska prästers (Sergej Okulov m.fl.) verksamhet kan behandlas i svaret. I ett gott svar tar examinanden också upp frågan om man måste bli lutheran för att vara finländare och om man måste bli ryss för att vara ortodox. Examinanden har förstått att utvecklandet av en finsk ortodoxi var en kreativ lösning i en krävande historisk situation.

Uppgift 4

I svaret behandlas firandet av allmänna och enskilda åminnelse dagar för avlidna, åminnelsegudstjänster för avlidna och traditionerna för förrättning av åminnelsegudstjänster. Examinanden kan redogöra för betydelsen av att be för avlidna, att fira minnesmåltider och att besöka gravar.

Uppgift 5

I svaret behandlas bruket av myrra i myrrasmörjelsens sakrament i anslutning till dopet och när en person som döpts i en annan kristen kyrka upptas i den ortodoxa kyrkan samt vid invigningen av en kyrka, vid invigningen av antimension och när en biskop välsignar en ikon.

Uppgift 6

I ett gott svar behandlar examinanden högtiden som en av kyrkoårets tolv stora högtider. Högtiden är en fortsättning på Jungfru Marias födelsefest (8.9). Bakgrunden utgörs av föräldrarnas löfte att föra sitt barn till templet i Jerusalem för att det där skulle helgas och få undervisning. Examinanden berättar att översteprästen Sakarias ledde Maria in i det allra heligaste i templet; på detta sätt skulle Maria bli en boning för den allra heligaste Guden, mor till Guds son som skulle födas som människa. Detta är en bild som förebådar människornas frälsning. Examinanden kan berätta att det är efter denna högtid som man börjar sjunga hymner med julen som tema i gudtjänsterna.

Uppgift 7

I ett gott svar har eutanasi (grek. *eu*, god; *thanatos*, död) definierats utförligt. Nu för tiden används begreppet för att hänvisa till ett aktivt avslutande av en annan människas liv efter att personen själv bett om det (t.ex. vid sjukdom som leder till döden, outhärdlig smärta och outhärdligt lidande). Eutanasi skiljer sig från en situation där man avstår från medicinskt ingripande eftersom ett sådant inte skulle gagna patienten. I vårdsammanhang används för detta även begreppet "tillåt naturlig död" (TND eller AND, "allow natural death"), där "naturlig" utgör motsatsen till eutanasi eftersom inga aktiva åtgärder för att påskynda döden vidtas. Inte heller ska palliativ sedering, dvs. sänkande av patientens medvetandegrad med hjälp av medicinering när smärtan och lidandet upplevs som outhärdliga, jämföras med eutanasi. Eutanasi betonar människans självbestämmanderätt och kontroll över sin egen död.

Den kristna etiken framhäver varje människas gränslösa värde som en av Gud skapad individ. Gud har fastställt människans livslängd, födelse och död, och människan har inga befogenheter att ingripa i detta. Stoff för ett gott svar hittas till exempel genom att dryfta följande tematiska helheter ur den kristna etikens synvinkel: medikaliserad död, naturlig död, vård i livets slutskede, lidande och smärta, dödsfruktan och självbestämmanderätt. Den kristna uppfattningen kan underbyggas också med filosofiska argument, men huvudvikten ska läggas på den kristna etiken.

Uppgift 8

Ett gott svar ska mångsidigt analysera innehållet i varje bild. Bilderna ansluter sig till de hinduistiska, shintoistiska och buddhistiska religiösa traditionerna. I den bild som baserar sig på hinduismen är Krishna avbildad som en ung herde. I den bild som hänför sig till shintoismen finns en torii-port som avskiljer en helig plats från en profan. I den bild som hänför sig till buddhismen finns en stupa där Buddhareliker förvaras.

Uppgift +9

I svaret påpekas att den ortodoxa kyrkan inte anser sig företräda någon specifik variant eller gren av kristendomen utan tror sig vara en direkt fortsättning på den tidiga kyrka som Kristus grundade och apostlarna spred. Det är samma kyrka som apostlarnas och den patristiska tidens kyrka. Till sin administrativa uppbyggnad är det inte en centraliserad institution eller enhetlig organisation utan en stor grupp av lokalkyrkor av vilka en del är autokefala, andra autonoma. Examinanden bör förstå att kyrkans enhet baserar sig på en gemensam lära, gudstjänsttradition och tradition av kanonisk rätt. Med avseende på läran råder en alldeles tillräcklig enhällighet mellan de ortodoxa lokalkyrkorna. Examinanden kan redogöra för det ekumeniska patriarkatets hedersprimat och för allmänkyrkliga uppgifter. Svaret kan behandla dynamiken och problemen i relationerna mellan de gamla patriarkaten och bl.a. Moskvas patriarkat samt frågor som gäller diasporans kyrkliga administration.

Uppgift +10

Uppgiften berör en uppfattning som framförts av många iakttagare och forskare att religionernas betydelse i världen har ökat under de senaste decennierna. I ett gott svar analyseras detta påstående i ljuset av de senaste tidernas händelser. Exempel på sådana är religionens ökade betydelse inom internationell politik: t.ex. USA (uppsvinget för den kristna högern, president George W. Bush, Tea Party Movement); Indien (uppsvinget för den hinduistiska nationalismen med början på 1980-talet); relationerna mellan islam och väst (11 september 2001, Muhammedkarikatyrerna); socialismens sammanfall. Religionernas betydelse i världen har ökat också på andra sätt: t.ex. förändringar i religionskartorna (pingströrelsens explosionsartade tillväxt, kristendomens tillväxt i den globala södern, den nya närvaron av islam i Europa), den alternativa andlighetens uppsving och den livliga diskussion som nyateismen gett upphov till.